

▷ SZÖVEG ÉS FÉNYKÉP: KARÁTH KATA

A SIERRA NEVADA NÉPE AZ ARHUACÓK, A PÁPA ÉS A MULTIK

A piac sarkán ültem, csendesen ejtőzve a reggeli hűvösben, míg körülöttem a karibi forгатag pörgött Santa Marta utcáin. Mintha csak valaki rálépett volna egy hangyabolyra, úgy nyüzsögtek az emberek az utcákon: taxik dudáltak, kutyák ugattak és egy férfi kiskocsiját tolva a növekvő hőségben szörpöt árult a sarkon. Hirtelen egy rozoga kisbusz gurult be elém, felpattantam rá, és máris indultunk tovább az elmaradhatatlan karibi bolerókra zötyögve. A házakat lassan pálmafák és banánföldek váltották föl, melyek közül időnként a tenger kékje villant ki. Egy jó óra múlva odahajoltam a sofőrhez: – Señor, itt jó lesz, köszönöm!

ERDEI TISZTÁSON

A SIERRA NEVADA TÖRZSEI A MAGASABB HEGYOLDALAKON ÉS A BELSŐ, REJTETT VÖLGYEKBE FÖLDMŰVELÉSSEL ÉLNEK, HELYI NÖVÉNYEKET – FŐKÉPP YUKKÁT, KUKORICÁT, BABOT, PAPAJÁT ÉS KRUMPLIT – TERMESZTVE. SOK CSALÁD MA MÁR KÁVÉT ÉS KAKAÓT IS TERMEL, ÁM EZEKET SZINTE KIZÁRÓLAG KERESKEDELMELI CÉLBŐL

Miután a busz pora otthagyt az út szélén, vettem még egy utolsó pillantást a mögöttem álló vendéglőre, ahonnan a vendégek kíváncsian lestek ki az ablakban himbálódzó kolbászfürtök közül, majd befordultam az esőerdőbe vezető földútra egy olyan falu felé, amit még a térkép sem jelöl.

A „NAGYTESTVÉREK”

Katansama az arhuacók nyelvén azt jelenti: „eredet”, vagy „minden élet alapja”, de csupán egy alig öt éves falu. Lakói, az arhuacók egyike a négy őslakos népcsoportnak, akik a kolumbiai Sierra Nevada de Santa Marta hegység vidékét lakják. Engem is ők hívtak meg a faluba, és miközben egy csendes patak kiálló kövein szökelltem át, Danilo Villafaña szavai visszhangzottak a fejemben: „Nem akarunk kutatások tárgya lenni, hanem egyenrangú partnerként szeretnénk együtt dolgozni a kutatókkal.”

Danilo az arhuacók egyik képviselője, akivel egy természetvédelmi konferencián találkoztam pár héttel ezelőtt Cartagenában, ahol más őslakosokkal együtt azt hangoztatták: a tudománynak azok tudását is figyelembe kellene vennie, akik nem csupán évi néhány hetes te-repmunka idejére költöznek egy adott helyre, hanem egész életüket ott töltik...

Az arhuacók úgy tartják: a Sierra a világ szíve, és ők, valamint a többi helyi népcsoport a „Nagytestvérek”, akik itt maradtak, hogy őrizzék azt, hiszen szerintük a hegység épségén múlik a világ többi részének sorsa. Mindenki mást –

DANILO ESŐ ELŐLI MENEDÉKBEN

VANNAK OLYAN FÖLDTERÜLETEK – TÖBBEK KÖZÖTT KATANSAMA KÖRNYÉKÉN IS –, AMELYEKET MEGHAGYNAK A TERMÉSZETNEK. A HEGYCSÚCSOK KÖRNYÉKE KÜLÖNÖSEN SZENT ÉS ÉRINTHETETLEN, ÉS VEHEMENSEN VÉDIK IS A KÜLVILÁGTÓL

A KISFIÚKAT ÖT-HAT ÉVES KORUKBAN JELÖLIK KI MAMÓNAK,

AMIT KEMÉNY KÉPZÉS KÖVET, AMELY SORÁN AKÁR 15 ÉVEN ÁT IS ELZÁRTSÁGBAN, PL. EGY BARLANGBAN TANULNAK MÁS MAMÓKTÓL

Az arhuacók úgy tartják: a Sierra a világ szíve, és ők, valamint a többi helyi népcsoport a „Nagytestvérek”, akik itt maradtak, hogy őrizzék azt, hiszen szerintük a hegység épségén múlik a világ többi részének sorsa.

KÖZÉLET

A MAMÓK KIMAGASLÓ POZÍCIÓT TÖLTENEK BE A TELEPÜLÉSEK ÉLETVEZETÉSÉBEN. FELADATUK FŐKÉPP – MINT SPIRITUÁLIS VEZETŐKNEK – A KÖZÖSSÉG SEGÍTÉSE, DE TANÁCSADÓ SZEREPÜK IS ERŐS, SZAVUK DÖNTŐ FONTOSAGÚ (EGYFAJTA SÁMÁNNAK IS TEKINTHETŐK)

megfogyatkoztak, sokan még a saját ősi nyelvüket is elhagyták. Ma már sértésnek számít, ha valakit indiónak szólítanak. Pedig még a büszke bogotáiak legarisztokratikusabb rétegeinek ereiben is bőven csörgedezik őslakosvér. Danilo többek között ezen az elidegenedésen próbál változtatni, és Katansamára is itt hárul a főszerep – a kultúrák közötti találkozási pontnak hozták létre.

SÜVEG ÉS KOKA

Az arhuacók többsége még ma is hagyományos öltözetet hord. Mindkét nem ruhája fehér, ezzel is jelezve a Sierra Nevada havas hegyeihez való kötődésüket, de a közösségükben betöltött szerepüktől függően lehet benne hosszanti színes csíkozás. A férfiak egyik legjellegzetesebb kiegészítője a horgolt, fehér süveg, amely a Sierra hófödte csúcsait jelképezi, és csupán a felnőtt avatási szertartáson átesett férfiak viselhetik. A férföltözet elengedhetetlen része egy kis szatyor kokalevél, valamint a poporo: egy üres lopótök, amibe egy lyukon keresztül tengerparti kagylóórleményt töltenek. A kokalevet – ahogy minden koka-kultúrájú országban – élénkítésére használják, de a ritmikus rágc-sálás egyben meditatív jellegű is. A poporóból származó kagylópor-mésszel pedig a kokalevelek élénkítő hatását fokozzák.

KATANSAMA-KÜLDETÉS

Kolumbia legnagyobb cégeinek dolgozói háromnapos turnusokra beköltöznek Katansamába, hogy az arhuacókkal közösen zöldségeskertet építsenek, kakaófaikat ültessenek, és újralfessék az iskola épületét. Tavaly véget ért a több mint fél évszázados gerillaháború, így még sosem volt ilyen fontos, hogy az egymástól elhidegült csoportok együtt rakják össze a sok sebből vérző országot – és a Sierra Nevada amúgy is a legkényesebb ütközőpontok egyike. Az őslakosok sokszor kerültek a gerillák és a drogbárók által ellenük küldött fegyveresek keresztútjába.

Katansama korábban paramilitáris csapatok birtokában volt, akik illegális kokaültetvényt tartottak fenn, egészen addig, míg a kormány fel nem számolta, és végül Danilónak sikerült felvásárolnia a területet.

A cégek városokból ideözönlött alkalmazottai szívesen dolgoznak együtt az arhuacókkal, viszont az ördög a részletekben rejlik. Külön, a közösségtől elvonulva verték fel sátraikat, nem ettek közösen a helyiekkel, és a három nap alatt a több mint száz önkéntesből csak alig néhányan beszélgettek az őslakosokkal.

A LEVÉL

AZ ELKÉSZÜLT IRATOT ELSZÁNT TÖMEG KÍSÉRI. BENNE VAN MINDEN SÉRELMŰK, IGÉNYŰK – ÉS REMÉNYEIK IS

Tavaly véget ért a több mint fél évszázados gerillaháború, így még sosem volt ilyen fontos, hogy az egymástól elhidegült csoportok együtt rakják össze a sok sebből vérző országot.

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TREND FM-EN CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR.
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
KARÁTH KATA

TREND FM 94.2
Gazdaság és Kultúra

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU

A cégek meghívása egyfajta stratégiai lépés, hiszen a kormány mellett (és talán még fölött is) a multinacionális cégeknek van a legnagyobb hatalma az országban, és sokuknak vannak birtokai a Sierrában is. „Nem hiszem, hogy a világgal, valamint a Kistestvérekkel való kapcsolatnak olyan megrázónak kellene lennie, hogy menetelejünk és tiltakozzunk. Itt, Katansamában tiszteletteljes és kölcsönös megértésre törekszünk, a felek egyenlőként ülnek le tárgyalni.”

TARISZNYA-KULTÚRA

A mochila, azaz a kézzel horgolt tarisznya különleges szerepet tölt be az arhuaco-kultúrában. A lányok öt éves korukban kezdik anyjuktól tanulni a tarisznyahorgolás rejtjelmeit, amely meghatározó eleme lesz életüknek. Általában gyapjúból készül, de néha pálmalevelet is alkothatja. Pántja széles, hogy ha kell, a homlokra átvetve hátukon vihessek, így osztva el a súlyt. Formája az anyaméhet jelképezi, és a különböző méretűeknek más és más rendeltetése: a férfiak a kokaleveleket és a poporójukat is ebben tartják, míg a nők akár a gyerekeiket is hordozhatják benne. Egy átlagos méretű tarisznya horgolása – a minta bonyolultságától függően – két-három hónapig is tarthat. Amikor egy lány férjhez készül, horgolnia kell jövődöbelijének egy tarisznyát – amíg be nem fejezi, nem teljes a frigy. Így az esküvő akár több hónapig is elhúzódhat... A nők pedig „belehorgolják” gondolataikat a tarisznyákba, minden motívum egyedi jelentésű.

HOSSZÚ VÁRAKOZÁS

MESSZIRŐL INDULVA, A CÉL ELŐTTI, ÓRÁKIG TARTÓ VÁRAKOZÁS MÁR SEMMISÉG. A FELADAT AZONBAN NAGY, ERRE MINDENKÉPP ÉRDEMES RÁPIHENNI. HISZEN A FOGADTATÁS ÉS A FEJLEMÉNYEK KISZÁMÍTHATATLANOK...

SZÍNEK, RAJZOLATOK

ÜNNEPI ALKALOM, ÍGY AZ EGYEDI TÖRZSI SZÍNEK, MOTÍVUMOK ÉS ALKALMI KELLÉKEK MIND ELŐKERÜLNEK. A FEJFEDŐ VALÓJÁBAN NEM KALAP, HANEM EGY IGAZI HAJ-KORONA, VAGYIS DÍSZES KÖRKARIMA

SZÉLES TÖMEG

AHOGY A PÁPALÁTOGATÁSOKAT ÁLTALÁBAN MINDENÜTT – ITT IS ÓRIÁSI ÉS FELAJZOTT TÖMEG JELLEMZI. AZ ÜNNEPI ALKALOM SZIGORÚAN ELLENŐRZÖTT, A LÁTOGATÁS PEDIG GYAKRAN ÉVTIZEDEKRE MEGHATÁROZHATJA EGY-EGY TERÜLET EGYHÁZI ÉLETÉT

CÍMZETT: A PÁPA

Hajnali három volt, és a Hold még magasan járt, miközben százvalahány kolumbiai őslakossal meneteltem az utcán. Még tegnap este értünk közösen a Bogotától alig kétórnyira fekvő Villavicencióba. Egy tornateremben rendezkedtünk be a rövid éjszakára, a vacsora szaftos csirke volt rizzsel. Nők, férfiak, de még gyerekek is összegyűltek az ország minden sarkából. Félmeztelen, tollas koronájú awák az Amazonas-vidékről, indigókék palástú nasák a Cauca hegyeiből és olyanok is, akik három-négy napig gyalogoltak, hogy találkozhassanak a pápával.

Már egy éve beharangozták, hogy a pápa – ráadásul az első, aki dél-amerikai illetőségű – ellátogat Kolumbiába, a FARC-gerillákkal kötött béke tiszteletére. Több mint 30 éve nem tette római egyházfő a lábát az országba, így a mélyen katolikus lakosság már hónapok óta lázban égett. Hiába volt még az éjszaka közepe, ahogy közeledtünk a szabadtéri színpadhoz-miséző-helyhez, egyre sűrűbbé vált az emberáradat. Árusokat még sosem láttam ennyire elemében: Ferenc pápa képe kacsintott vissza poszterekről, tollakról, termoszokról, az előttem haladó lány poncsójáról.

A fogadtatás azonban távolságtartó volt. Az őslakos-küldöttséget a biztonsági őrök először nem akarták a helyszínre engedni, hiába szolt VIP-jegyük a színpad mögé. Már az eső is eleredt, végül az ötödik kapunál kellenlenül utat engedtek (és én is becsusszantam közöttük, pedig elvileg csak a Vatikán sajtó-

sainak volt megengedett a médiajelenlét). Betereltek minket egy ponyvasátor alá: még néhány óra, és megérkezik az egyházfő, akire mindenki vár – bár nem mindenki áhítattal. Míg a színpad előtt óriási, izgatott tömeg gyűlt össze, addig az őslakosok a színpad mögött gyűjtöttek bátorságot: nem tisztelegni jöttek, hanem egy kemény hangú levelet hoztak Őszentségének.

◀ PÁPAVÁRÓBAN

A RENDKÍVÜL SOKSZÍNŰ KOLUMBIAI TÁRSADALOM SORFAL-MEGJELENÉSE, MÉG BŐVEN A PÁPA ÉRKEZÉSE ELŐTT

A fogadtatás távolságtartó volt. Az őslakos-küldöttséget a biztonsági őrök először nem akarták a helyszínre engedni, hiába szolt VIP-jegyük a színpad mögé.

ÜZENET ABYA YALÁBÓL

Miután Kolumbusz visszatért első amerikai útjáról, a spanyolok nagy erővel indultak az Újvilág gyarmatosítására. Bár Abya Yala – ahogy őslakói hívták a később Amerikára keresztelt földterületet – korántsem volt lakatlan, a spanyolok zsebében ott lapult VI. Sándor pápa bullája, amivel a katolikus egyház nevében tulajdonképpen szabad kezet kaptak a földfoglalásra. Ebből született a „Felfedezés Doktrínája”, amely később az összes európai gyarmatosító földszerzési jogának alapját szolgált.

Az őslakosok szerint ez emberi jogaik, kultúrájuk és hitük eltiprásához vezetett, és a pápa, illetve a Vatikán ezért felelősséggel tartozik. Levelükben azonban nem csupán bocsánatkérést követelnek, hanem azt is, hogy a Vatikán fogadjon egy őslakosküldöttséget, akikkel az egyházfő átbeszélheti, miként is kompenzálhatja őket a katolikus egyház az 525 éves elnyomásért!

Téltek az órák, az eső nem hagyott alább, és az emberek csüggedt türelemmel várakoztak körülvöltem. A sarokban egy fiatal nő aludt egy ponyván, olyan bájjal, mintha csak tündérmesében lenne. Nem tudtuk pontosan, mikor fog érkezni a pápa, de a küldöttség többször is elgyakorolta a koreográfiát. Kétoldali sorfalban fogják majd köszönteni az egyházfőt, és amint elhalad közöttük, üdvözlésképp magasra emelik faragott botjukat, és átadják a levelet. Eközben egy fiatal pap úriasan járkált közöttük, parancsba adva, hogy még a kiterített vörös szőnyegre sem léphetnek rá.

Hirtelen három helikopter jelent meg az égen, hirdelve, hogy a címzett közeledik. A kerítésen túl már egy egész hadsereg gyűlt össze, a katonáktól kezdve a kutyás és lovas rendőrökig. Végül maga Ferenc pápa is begördült a pápamobiljában. Ahogy bezárult a kapu az autó mögött, Őszentsége leereszkedett üveg-

FEGYELMEZVE

AZ EGYHÁZFŐ-ÉRKEZÉS ELŐTTI FESZÜLT PILLANATOK. A KOREOGRÁFIA KÉSZ, A HIERARCHIA SÜRGŐLÖDIK, IZGALOM, FONTOSSÁGTUDAT A KÖBÖN. ELTÉRŐ INDÍTTATÁSÚ SZEREPLŐK EGYMÁS MELLETT

A hódító spanyolok zsebében ott lapult VI. Sándor pápa bullája, amivel a katolikus egyház nevében tulajdonképpen szabad kezet kaptak a földfoglalásra.

A CÉLSZEMÉLY

MEGÉRKEZETT, KÉZHEZ KAPTA, TALÁN EL IS OLVASTA, VÁLASZ MÉG NINCS

ketrecéből a biztonsági őrök és rendőrök alkotta, kettős gyűrűbe. A küldöttség begyakorolt terve azonnal meghúsult, és mindenki a pápa köré sereglett. A helyiek alacsony természetűek és az én magasságomnak köszönhetően viszont lábujjhegyre állva láthattam a pillanatot, amikor az írás végre megérkezett a címzethez: sikerült Ferenc pápa kezébe nyomniuk levelüket!

Ez már nem az első levél volt, amit Abya Yala népe a pápáknak írt. Az elsőt bő 30 éve küldték, akkor egy arizonai őslakos-egyesület. Azóta rendszeresen megfogalmazzák leveleiket, mindig a kontinens más-más országából.

KARÁTH KATA
SZABADÚSZÓ TUDOMÁNYOS
ÚJSÁGÍRÓ. A TERMÉSZET
ÉS A GEOPOLITIKA ÜTKÖZÉSI
PONTJAIT ELEMZI

A következő pillanatban viszont egy biztonsági őr elegáns mozdulattal kihajított a tömegeből, és a pápa is eltűnt a színpad vörös függönyének rejtekében. Mire észbe kaptam, már mindannyiunkat, engem és a több mint százfős küldöttséget is kitessékeltek az utcára...

Ez már nem az első levél volt, amit Abya Yala népe a pápáknak írt. Az elsőt bő 30 éve küldték, akkor egy arizonai őslakos-egyesület. Azóta – amikor az aktuális egyházfő Amerikába érkezik – rendszeresen megfogalmazzák leveleiket, mindig a kontinens más-más országából, hogy a Vatikán feje lássa, Abya Yala minden őslakos-leszármazottja tisztában van a helyzet súlyosságával. Még sosem kaptak választ...

Miközben visszafelé sétáltunk, az egyik nasa férfi így szólt hozzám: „Az sem számít, ha a pápa sosem válaszol, hiszen minden levéllel egyre többen ébrednek rá közlünk, hogy kik is vagyunk és mi a mi történetünk.” Majd rám mosolygott, és kezembe nyomott egy szertartás-szivart.

